

Голас Радзімы

№ 41 [1201]

КАСТРЫЧНІК 1971 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫНІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 16-ТЫ

ЦАНА 2 КАП

Свята на вясковай вуліцы

Стайць восень.

Асенняя пара, як і спрэдку, надае вясковому жыццю спакойнейшы тэмп. Збавіны даўно зжата і абмалочана, лён падняты, бульба выкапана. Жанчыны памалу даводзяць да парадку агароды: на здзіраваных градах капаюць рэдзьку і моркву, выбіраюць цыбулю і плятуць з яе тугія і важкія вянкi. А мужчыны рыхтуюць фермы да зімы, чысцяць у свірнах зерне, закладваюць апошнія тony сіласу, возяць у горад прадаваць бульбу, садавіну і гародніну.

Праца ў вёсцы не спыняецца.

Аднак у вольны ад работы дзень, у нядзелю, селянін адпачывае. Вядома, у кожнага адпачынак праходзіць па-свойму. Адзін, напрыклад, яшчэ прыцемкам спяшаецца з клункамі за плячыма да аўтобуса і едзе ў горад—там у інстытуце першы год вучыцца яго дачка, таму дзяўчыне загадзя трэба адвезці зімовыя ўборы, а заадно і слоік духмянага мёду, кошкi румяных яблыкi з уласнага саду. Другі з усёй сям'ёй адпраўляецца ў лес па грыбы—адклад гэтай справы не ідзе ў лад: сёння яны растуць, а заўтра могуць знікнуць. Трэці, прытамiўшыся за тыдзень, паспіць трохi пазней, а потым будзе слухаць радыё або глядзець тэлевізэр. Чэцэртагз не выпусціць з хаты нейкая цікавая кніга...

У нядзелю на вясковай вуліцы ціха.

Праўда, не ў кожную. У другую нядзелю кастрычніка на вуліцы гомаў і ажыўленне. Якісьці прыўзняты настроi. Мужчыны і кабеты выходзяць з дому і накіроўваюцца ў клуб на сход. У вочы кідаюцца белыя каўнерыкі, гальштукі, дарагія сукенкі, ордэны і медалі на жакетах і пінжаках—у вёсцы цяпер, між іншым, і могуць, і ўмеюць прыадзецца. Ідуць і смяюцца, жартуюць:

— Сягоння і на нашай вуліцы свята.

Што за свята?

Другая нядзеля кастрычніка — Усесаюзны дзень работнікаў сельскай гаспадаркі. Значыць, свята сялян: паляводаў, даярак, інжынераў, пастухоў, аграномаў, брыгадзіраў, трактарыстаў, электрыкаў, эканамістаў, шафэраў—усіх, хто жыве і працуе ў калгасах і саўгасах...

Тут наш чытач можа спыніцца і спытаць: «Пачакайце, а гэткага ж свята даўней не было. Гэта нейкае новае».

Праўда, не было. Мы яго адзначаем толькі з 1966 года. Яно ўзнікла як вынік навізны ўсяго нашага жыцця.

Даўней, гэта значыць у той час, калі наш найстарэйшы чытач жыў яшчэ на Радзіме і перабіваўся на аднаасобнай гаспадарцы, вясковага чалавека за чалавека не лічылі. Быў ён бедным, непісьменным, забітым, цёмным, бяспрэўным, прыгнечаным. Мужыком быў!.. Ніхто аб ім не клапаціўся, нікому з царскай ці панскай улады і ў галаву не прыходзіла аддаць даніну павягі землеўладальцу, на якім «свет трымаецца», які карміў і апранаў усіх, а сам жыў у галечы і голадзе. Ну дык якія маглі тады быць святы, акрамя царкоўных?

Дзень работнікаў сельскай гаспадаркі зараз уведзены ў знак усенароднай павягі да савецкіх сялян, якія ствараюць адно з найвялікшых багаццяў—хлеб. У знак пашаны сялян, з якіх выходзяць рабочыя, генералы, прафесары, касманаўты, міністры, вынаходнікі, паэты... Сялян, якіх больш ніхто не называе мужыкамі. Словам, у гэты дзень—сёлета ён выпаў на дзесятае кастрычніка—грамадства ўшаноўвае хлебарабаў, аддае ім, як кажуць, нізкі псклон.

А як жэ, скажыце, і не знаваць?

За апошнія гады нашы беларускія сяляне падвоiлі сілу роднай зямлі. Яшчэ гадоў дзесяць назад яна давала небагатыя ўраджаі. Але ўжо летась атрыманы самы большы за ўсю гісторыю Беларусі намалот — па 17,1 цэнтнера зерневых з кожнага гектара. Гэты рэкорд пабіты! На цэлых пяць цэнтнераў! **З кожнага гектара ў рэспубліцы намалочана па 22,1 цэнтнера зерневых і зернебабовых.** Вядома, тут ёсць праца і беларускіх шахцэраў і хімікаў, якія саставілі пасылаюць на вёску штучныя ўгнаенні, і праца рускіх рабочых, якія даюць нам машыны, матары, трактары—наогул, любая вялікая справа ў нас з'яўляецца ўсенароднай. Але, як ні кажы, калектыўная праца сялян адыграла ў гэтым вялікім дасягненні рашаючую ролю. Беларусь, была камяністая, балоцістая, бедная на добрыя глебы,—Беларусь паднесла Радзіме небывала багаты каравай. Ажыццёўлена тое, аб чым калісьці толькі марылі.

Ну дык як жа не славіць нашых працавітых сялян?

На тым сходзе, на які дзесятага кастрычніка сабраліся па-святочнаму апранутыя калгаснікі і калгасніцы, ішла гаворка аб гэтым поспеху. Аб тым, што беларуская вёска надзвычай добра пачала выкарыстанне новай п'яцігодкі. Вялікае дзякуй за старанную працу сказалі землеўладальцы старшыня калгаса і сакратар партыйнай арганізацыі, раённы кіраўнікі. Самым працавітым і самым руплівым паднеслі падарункі, граматы, прэміі—у нас стала традыцыяй адзначаць перадавых працаўнікоў вёскі.

А потым, калі мясцовае начальства, сказаўшы прамовы і вычарпаўшы ўвесь дырыманіал, уселася разам з усімі ў глядзельнай зале клуба, на сцэну выбеглі дзяўчаты і хлопцы — самадзейныя артысты, каб спець, станцаваць, напоўніць вяселлем і музыкой харошы асенні вечар. А потым крэслы адсунулі ўбок і пачалі танцаваць усе... Іграйце, музыкі! Шырэй круг! Сягоння і на нашай вуліцы свята!

За вокнамі, за электрычнымі агнямі вёскі—цёмная асенняя ноч. Шуміць вецер, шапаціць лістапад. І над хатамі, над полем плыве і ўздымаецца музыка.

НАДЗЕЯ КОМЛІК зусім нядаўна скончыла вучобу ў Мар'інагорскім сельскагаспадарчым тэхнікуме. Яе накіравалі аграномам на Мінскі комплексны дзяржаўны гатунковавыпрабавальны ўчастак. Тут дзяўчына хутка паказала ўменне прымяняць на практыцы свае веды і любоў да працы і да зямлі. За гэта яе палюбілі ўсе землеўладальцы. А моладзі яна падабалася яшчэ і таму, што мае вясёлы характар. Надзею выбралі важным камсамольцаў саўгаса «Усход».

Фота Ул. КАШКАНА.

ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА, ОБЩЕСТВО

го к нему, обобщенное в книге «Человек и его работа» (1967 г.), показало, что не столько высокий уровень зарплаты, сколько творческий характер труда является главным элементом в производственном поведении советского рабочего. А в условиях капитализма рабочий испытывает неприязнь к труду, страх перед ним, желание избавиться от него.

Однако вернемся к теме «наука». Быстрый рост занятости в науке характерен как для капиталистических, так и особенно для социалистических стран. Если в Советском Союзе общая численность занятых в отраслях материального производства возросла с 1928 по 1966 гг. в 6,3 раза, то число работников науки — в 33 раза. Эти темпы выше, чем в Соединенных Штатах. К 1980 году в СССР, по прогнозам, будет работать в научно-исследовательских учреждениях более 6 процентов самостоятельного населения.

Повышение эффективности материального производства ныне достигается не столько увеличением численности работающих, в том числе и в науке, сколько степенью ее «технологического применения» (Маркс), быстротой внедрения научных открытий и изобретений в производство. Известно, что открытая Фарадеом электромагнитная индукция не получала практического применения около 50 лет, принцип фотографии — около 100 лет. В наше же время от изобретения лазера до его применения в технике прошло не более 5 лет. Таким же коротким был и период освоения полупроводников. И если теперь к услугам ученых — многочисленные институты, лаборатории, экспериментальные заводы, то они предоставлены им именно для того, чтобы как можно быстрее претворять научные открытия в жизнь. Фигурально говоря, наука стала ныне первым звеном в производственном конвейере.

Генеральный секретарь ЦК КПСС Л. Брежнев отмечал, что именно «в области научно-технического прогресса пролегал сегодня один из главных фронтов исторического соревнования двух систем. Для нашей партии это делает дальнейшее интенсивное развитие науки и техники и широкое внедрение в производство последних научно-технических достижений не только центральной экономической, но и важной политической задачей».

В соответствии с этим принципиальным подходом в Директивах на новую советскую пятилетку определены основные направления развития науки как ведущего звена интенсификации народного хозяйства. Это — концентрация научных исследований на актуальных проблемах теории и практики, усиление связи между планированием науки и планированием народного хозяйства. Это — большая ориентация капитальных вложений на качественно новую технику, ведущую к значительной интенсификации производства. Это — усовершенствование механизма связи науки с производством, разрывание и внедрение прикладных научных исследований, которые должны опираться на прочную основу фундаментальных наук. Это — совершенствование методов экономического стимулирования предприятий и производственных коллективов в целях ускорения внедрения новой техники.

Евгений АМБАРЦУМОВ,
кандидат исторических наук,
АНН.

В 1770 году некий маркиз де Фуко заявил с трибуны французского Учредительного собрания, что нет никакой необходимости уметь читать и писать, чтобы быть хлебопашцем. Сегодня такое заявление кажется забавным историческим курьезом. Стадии крупной машинной индустрии не может не соответствовать, как минимум, всеобщая грамотность работников. А приближение к комплексной автоматизации и механизации обуславливает дальнейшее развитие народного образования.

В прошлом расходы общества на образование своих членов представлялись с экономической точки зрения чистой потерей, так как общество не получало сколько-нибудь быстрой отдачи. К тому же образование являлось обычно привилегией имущих слоев и на практике совпадало с праздностью. Оно оказывалось орудием не столько труда, сколько досуга. Сейчас, напротив, образование работников стало первейшим условием эффективности их труда. Едва ли не главный тезис книги Дж. Гэлбрейта «Новое индустриальное общество» заключается в том, что капиталовложения в науку и образование наиболее выгодны для общества. По его словам, доллар, затраченный на повышение интеллектуального уровня людей, как правило, увеличивает национальный доход больше, чем доллар, израсходованный непосредственно на железные дороги, плотины, станки и другие материальные ценности. А подсчеты советских экономистов показывают, что каждый рубль капиталовложений в науку дает в СССР 1 рубль 45 копеек прироста национального дохода, тогда как в общей массе капиталовложений отдача составляет около 39 копеек.

Установление Советской власти дало возможность осуществить в ранее отсталой России подлинную культурную революцию, в ходе которой была ликвидирована неграмотность, осуществлено всеобщее начальное образование, беспрецедентный размах приобрело среднее и высшее образование, создана новая интеллигенция — плоть от плоти трудового народа. Этой огромной армии квалифицированных кадров Советское государство в немалой степени обязано своими успехами в экономическом строительстве. Ныне Советский Союз уже заметно перегнал Соединенные Штаты по численности научных работников.

Успехи Советского Союза и других социалистических стран в развитии и применении наук, выход СССР в космос вызвали острую тревогу в правящих кругах капиталистического мира. Неизвестный адмирал Рикверт, тесно связанный с военно-промышленным комплексом США, писал: «...Наши школы не стимулируют и не воспитывают в достаточной степени молодых людей с тем, чтобы они стали специалистами, и пристрастиями отсюда дефицит обученных кадров служит тревожным сигналом, который мы не должны игнорировать. Как нация,

Фёдар ХАМИЦКІ—пчеляр. Пад яго наглядам пасака саўгаса імя Някрасава Круглянскага раёна стала сапраўднай фабрыкай мёду. Нядаўна Ф. Хаміцкі быў удзельнікам міжнароднага кангрэсу пчеляроў.

Фото Г. МИКАЛАЕВА.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

Дапамога прыдзе хутка

У Жыткавіцкім раёне зараз працуюць 45 лячэбна-прафілактчных устаноў. Размешчаныя яны з такім разлікам, каб жыхары кожнай вёскі пры неабходнасці маглі хутка атрымаць медыцынскую дапамогу. Акрамя вялікіх бальніц у Жыткавічах і Тураве, дзейнічаюць шэсць сельскіх участкавых бальніц, тры фельчарска-акушэрскія пункты ў вёсках і адзін — на торфапрадпрыемстве «Чырвоная», санітарна-эпідэміялагічная станцыя. Ва ўсіх бальніцах налічваецца каля 400 месцаў. Медыцынскія ўстановы аснашчаны найвышэйшым абсталяваннем, маюць дастатковую колькасць лекавых прэпаратаў. Будаўніцтва бальніц працяваецца. У Тураве на сродкі некалькіх калгасаў узводзіцца новая клініка на 100 ложкаў.

І. НОВІКАУ.

Цюльпаны ў зімовую завею

Есць людзі, для якіх кветкі — прафесія. Да іх належаць Галіна Вуўчаговіч, Часлава Русак, Раіса Шлемен і Яўгенія Расол, якія працуюць у Слоніміскім трэсце зялёнай гаспадаркі.

Тут у закрытых аранжарэях на плошчы больш за 10 тысяч квадратных метраў круглы год вырошчваюцца пакаёвыя кветкі, кветкі «на зрэз», вечназялёныя папараці, пальмы, кактусы — усяго больш за 200 разнастайных відаў, 30 гатункаў ружаў.

Работа слоніміскіх кветкавадаў летась была высока адзначана на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР. Там яны атрымалі два залатыя і восям бронзавых медаляў. Калектыў гаспадаркі падтрымлівае цесныя дзелавыя кантакты з Цэнтральным батанічным садом Акадэміі навук БССР, з многімі даследчымі інстытутамі раслінаводства і буйнымі трэстамі зялёнай гаспадаркі краіны.

М. РЫЛКО.

Для баранавіцкіх тэкстыльшчыкаў

Прыгожы і ўтульны пасёлак Баранавіцкіх тэкстыльшчыкаў. Уздоўж шырокіх вуліц узвы-

шаюцца жыллыя дамы. Ніжнія паверхі — магазіны і ўстановы бытавога абслугоўвання. Адкрыты кінатэатр, рэстаран, аптэка, цырульня, лазня, дзіцячыя сады, ашчадная каса. Не пакінуты без увагі і спартсмены. Да іх паслуг — прасторная спартыўная зала.

Праз густую зеляніну дрэў, што растуць вакол кожнага дома, бачны ежы пад'ёмных краінаў. Пасёлак расце. Тут будуць узведзены адміністрацыйны будынак базаўнага камбіната, жыллыя дамы. А хутка ў прыгожы пейзаж пасёлка гарманічна ўпішучца палац культуры і некалькі культурна-бытавых устаноў. Гэты раён Баранавіч стане адным з самых добраўпарадкаваных у горадзе.

Ф. ГЛІНСКІ.

З песнямі ад вёскі да вёскі

На цэнтральнай плошчы гарадскога пасёлка Карма стаіць аўтобус. З высёлымі жартамі, смехам запайваюць яго самадзейныя артысты раённага дома культуры. І вось ужо машына імчыць па шашы з вёскі ў вёску. Літвінавічы, Струмень, Задуб'е, Лужок... А праз некалькі дзён — канцэрты ў Гомелі.

У гуртках мастацкай самадзейнасці Кармянскага раённага дома культуры займаюцца людзі самых розных прафесій. На сцэну іх вядзе прага да мастацтва, жаданне несці людзям радасць.

Работніца тэкстыльнай фабрыкі Роза Усачова — салістка калектыву. У яе рэпертуары народныя і сучасныя эстрадныя песні. Галіна Сябарэва працуе ў доме культуры. Яна чытае са сцэны байкі, аповяданні, вершы. Галіна — лаўрэат рэспубліканскага конкурсу дэкламатараў.

Кваліфікаваную дапамогу самадзейным артыстам аказваюць метадысты дома культуры і прафесійныя работнікі культуры.

...Бяжыць па дарогах Кармянскага раёна аўтобус, з вокнаў якога чуваць песні. Наперадзе ў гурткуцаў новыя сустрэчы з глядачамі.

В. УШАЎ-ЛАНДЫШ,
С. ІСАЧАНКА.

Каля 1 500 заказаў на пашыў лёгкага жаночага адзення штомесячна выконвае адно з лепшых атэлье сталіцы «Мінчанка». Тут працуюць дзесяткі высокакваліфікаваных майстроў.
НА ЗДЫМКУ: закройшчыцы Святлана ГАНЖА,

Людміла ЛЯЗНЯНСКАЯ, Людміла СЕМЯНОВІЧ і майстар лёгкага жаночага адзення Марыя ЭСМЯНТОВІЧ абмяркоўваюць новы фасон адзення.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

◆ пішучь землякі ◆

Недавно нам прыйшло пераехаць на новае месце жыхарства — в прыгарад Чикаго. Если бы это было сделано по нашему собственному желанию, а не по принуждению, мы бы очень раскисались. Здесь, как в тюрьме: окна, двери и асфальт. Ни травинки, ни цветка, ни деревца. Мы долго прожили в «демократической» Америке, много поработали, чтобы украсить эту страну, но не для себя, а для тех, кто палец о палец не ударил для его блага.

Новостей у нас много, но они все американские. Его величество доллар так захворал, что все американские силы направлены на то, чтобы как-нибудь его подлечить. Западный мир встревожен и обеспокоен его болезнью. Знаем, что у вас есть хорошее средство для лечения такой болезни, но вы не можете передать его нам. Мы должны это средство добыть сами, здесь на месте.

США.

Анна и Гордей БУСЬКО.

У «Голасе Радзімы» з вялікай цікавасцю чытаў «В час дня, ваше прасходзіць», а потым апавесць аб беларускіх партызанах «В брестских лесах».

Мы ніколі не забываем пра тое, што на долю беларусаў і ўсяго савецкага народа ў гады другой сусветнай вайны выпалі страшныя выпрабаванні. Мы ганарымся, што Савецкі Саюз перамог чорныя сілы фашызму. Мы радуемся поспехам, якіх вы дамагліся ў пасляваенныя гады. Мы — гэта рускія, беларусы, украінцы, якіх лёс разлучыў з Бацькаўчынай.

Хачу яшчэ падзякаваць за цудоўны рэцэпт украінскага баршчу, які быў змешчаны ў «Голасе Радзімы». Я зварыў такі боршч, і ён мне вельмі спадабаўся.

Аўстралія.

Артур ПІШЧЫК.

ГАЛАГРАФІЯ — НАВУКА БУДУЧЫНІ

У апошні час на старонках сусветнага друку ўсё часцей і часцей мільгае слова — галаграфія. Гэтая новая галіна навук і тэхнікі прыкоўвае да сябе ўвагу вучоных і спецыялістаў многіх краін. Што ж гэта такое?

Каб азнаёміцца з «цудам» галаграфіі хоць бы ў агульных рысах, зойдзем у адну з лабараторый Інстытута фізікі Акадэміі навук БССР.

● СТАТУЭТКА «ВІСЦЬ» У ПАВЕТРЫ

Прыцемненыя вокны. Сведзіцца чырвоная вочка лазера. Падрыхтоўваецца чарговы эксперымент. Над прыборамі схіліліся кандыдат фізіка-матэматычных навук Аляксандр Рубанаў, навуковыя супрацоўнікі Яўген Іваніч, Ігар Пятровіч. Разглядаем светлашэрую фотапласцінку, якая крыху падобна знешне на звычайны негатыў. Гэта галаграма. Пры звычайным святле на ёй нічога нельга ўбачыць. Глядзім пад мікраскопам. Відаць складаная рашотка са светлых і цёмных палос і больш — нічога.

Але вось гэтую пласцінку ставім на прэтую праміну газавога лазера. І тут узнікае відовішча. Вялікая бліскучая статуэтка вісціц у паветры за фотапласцінкай. Яе можна разглядаць збоку і нават убацьчыць, што знаходзіцца за адлюстраваным прадметам. Гэта здаецца прывідам. Так і хочацца дакрануцца да статуэткі. Але за пласцінкай пуста.

На другой пласцінцы ў проміну лазера пабліскае металічны паўрубел. Ні на фатаграфіі, ні нават у каляровым кіно ён так ніколі не блішчыць. Цяжка ўявіць сабе — пласцінку можна разбіць на кавалкі, але кожны кавалак можа замяніць яе: адлюстраванне застаецца. Бо на кожны яе ўчастак пападалі светавыя хвалі ад усіх частак прадмета. Значыць, кожны ўчастак, нават самы маленькі, захоўвае інфармацыю аб цэлым адлюстраванні. Таму адну галаграму можна дзяліць на часткі. Асколак будзе захоўваць цэлае адлюстраванне.

Уявім сабе, як ствараецца такая галаграма. У лабараторыі я ўбачыў стол вагой некалькі тон на мяккай падшыцы. На першы погляд гэта можа здацца дзіўным. Але ўсё становіцца зразумелым, калі ўлічыць, што для правядзення эксперыменту неабходна, каб адлегласць паміж лазерам, здымаемым аб'ектам і фотапласцінкай змянялася менш, чым на адну стотысячную долю сантыметра. Мне растлумачылі, што калі па вуліцы праязджае аўтамашына, адлегласць паміж прадметамі на звычайным стаале змяняецца ў дзесяткі разоў больш. На чыгуначнай паверхні стала ўстаноўлен газавы лазер, з якога прапускаюць цёмнагу, вырываецца тонкі чырвоны прамень. Тут жа, на стаале, відаць плоскія люстэркі, размешчаныя ў пэўным парадку. Крыху ўбаку стаіць фатаграфічны аб'ект — статуэтка.

Галаграфія — гэта бязлінавая оптыка. Зрэшты, адна лінза ўсё ж ёсць: яна расшырае лазерны прамень, каб асвятліць прадмет, супраць якога ўстаноўлена фотапласцінка.

Вось прамень імгненна дакрануўся да першага паўспрапыстага люстэрка і адразу ж расшпілюўся на два пучкі. Адзін з іх асвятліў аб'ект і адбіўся ад яго на фотапласцінку. Другі пучок прайшоў іншым шляхам і таксама ўпаў на пласцінку. Пры сустрэчы промні ў адных месцах аслабляюць, а ў другіх узмацняюць адзін аднаго. На фотапласцінцы застаецца «замарожанае» святло. Пасля працягнення на ёй утвараюцца цёмныя і светлыя палоскі.

Кожная кропка з іх нясе інфармацыю аб светавых хвалях. Гэта і ёсць галаграма — запіс атэлюнага святла і святла адлюстраванага ад аб'екта. Яе можна прачытаць толькі з дапамогай лазернага промяня.

Беларускія вучоныя вырашылі шукаць новыя, яшчэ непракладзеныя шляхі ў галаграфіі. Ёсць такія рэчывы, якія пад уздзеяннем святла зацямяюцца або прасвятляюцца. Гэта моцны быць цвёрдыя рэчывы, вадкія і газавыя. Група навуковых супрацоўнікаў Інстытута фізікі АН БССР пад кіраўніцтвам А. Рубанава ўпершыню ў Савецкім Саюзе даказала перспектывнасць выкарыстання гэтых рэчываў для галаграфіі замест фотаматэрыялаў. Для доследаў быў узяты фарбавальнік, які прасвятляецца пад уздзеяннем выпраменьвання лазера. Пры выкарыстанні гэтага рэчыва замест фотапласцінкі з'явілася магчымасць атрымліваць галаграфічныя адлюстраванні з дапамогай імппульснага цвёрдамолагна лазера за стомільённыя долі секунды. І для гэтага патрэбна ўсяго сотая доля грама рэчыва. Між іншым, на адной такой кроплі можна атрымліваць мноства галаграм. Прычым спосаб атрымання галаграм з'яўляецца адначасова запіс і ўзнаўленне адлюстравання, што дае магчымасць дасягнуць вялікага хуткадзеяння. А гэта асабліва важна для аўтаматычнай працы.

● КРЫШТАЛЬ ЗМЕСЦІЦЬ ШМАТ ТАМОУ КНІГ

Галаграфічнае фатаграфаванне ў промнях лазера яшчэ не выйшла з лабараторных умоў, але яму прарочаць вялікую будучыню. Не так даўно вучоным удалося атрымаць каляровую галаграму. Асвятліўшы прадмет каляровымі лазернымі промнямі, а

затым гэтымі ж промнямі асвятліўшы галаграму, атрымалі афарбоўку, якая блізкай да натуральнай. Звычайная чорна-белая пласцінка пры звычайнай апрацоўцы дае каляровы адбітак.

На адной фотапласцінцы можна запісаць мноства розных адбіткаў. Зрабіць гэта няцяжка. Для кожнага новага запісу мяняюць вугал промяня, які запісвае, і пад тым жа вуглом пускаюць аднаўляючы прамень. Такім шляхам атрымліваюць рухомы адбітак. Кожную фазу руху здымаюць пад другім вуглом, а потым прамень паслядоўна ўзнаўляе ўсё з любой скорасцю. Вось такое мноства галаграм на адной пласцінцы — гэта аб'ёмныя кінакадры, старонкі кніг, чарцяжы, калонкі лічбаў. Інфармацыі цяпер збіраецца так многа, што ў хуткім часе яе не будзе дзе захоўваць на зямлі. Замест пласцінак можна будзе выкарыстоўваць крышталі. Узяць хоць бы крышталі спажыўнай солі. У кубічным сантыметры такога крышталі можна будзе запісаць шмат тамоў.

Адно з найбольш цікавых і шматбагатаўных уживанняў галаграфіі — распазнаванне вобразаў. Распазнавальная здольнасць галаграмы ўжо знайшла ўжыванне ў шэрагу практычных сістэм. Найбольш вядомы — галаграфічны чытальнік. З дапамогай галаграм можна апрацоўваць інфармацыю ў вылічальных машынах.

Галаграма дае магчымасць пазнаваць вобраз нават па яго частцы. Напрыклад, па частцы фотаздымка можна аднавіць партрэт. Гэта ўласцівасць галаграм змога знайсці прымяненне пры пошуку ўсяго прадмета па фрагменту яго.

Цяпер не існуе іншага спосабу, акрамя галаграфічнага, які даў бы магчымасць імгненна рэгістраваць аб'ёмныя працэсы. Галаграфічны метада дасць магчымасць даследаваць малюнак любых хвале-

вых палёў, зрабіць бачнай усю інфармацыю, якая атрымліваецца з дапамогай нябачных акустычных і радыёхвал. Прасвечваючы тоўшчы марской вадцы акустычнымі хвалямі, можна апрацоўваць адлюстраваныя сігналы так, што мы ў аб'ёме і фарбах убачым увесь малюнак.

Аб'ёмнае «гукабачанне» прыйдзе і ў медыцыну. З яго дапамогай можна будзе бачыць, што робіцца ўнутры жывога арганізму. У гэтым напрамку ўжо праведзены негаторыя доследы і атрыманы галаграмы ўнутранай будовы жывой жабы.

● ЗА «АКНОМ» — ПЕЙЗАЖЫ ІНШАГА КАНТЫНЕНТА

Варта сказаць і аб перспектывах «радыёбачання». Галаграфічны лакатар будучага пакажа на экране аб'ёмны адбітак аб'екта на такой адлегласці, што ўбачыць яго сучаснымі сродкамі цяпер нават не даводзіцца і думаць. Прыкладам такога дальнабачання можа служыць Месяц. На яго быў пасланы з Зямлі радыёпрамень, а затым па адлюстраваных хвалях пабудавалі галаграму месяцавай паверхні. Яна аказалася, месяцавай ландшафт быў «убачыць» радыёпромяні з вялікай дакладнасцю.

Галаграфічныя мікраскопы, якія будуць павялічваць у мільёны разоў, дадуць магчымасць вучоным у аб'ёме і колеры разглядаць мікрасветы.

Каляровыя галаграмы ўпрыгожаць у будучым наша жыццё.

Галаграфічныя фотаатэлье, аб'ёмнае кіно і тэлебачанне таксама прыйдуць на службу людзям.

Мы паспрабавалі заглянуць у некалькі аддаленую будучыню. Многае з расказанага пакуль што здаецца фантастычнай выдумкай. Аднак можна з упэўненасцю сказаць, што «цуды» галаграфіі ўвойдуць у жыццё чалавека гэтак жа, як радыё, кіно, тэлебачанне.

В. СВЯТЛОУ.

Нашы выданні

Успыхваюць агеньчыкі электразваркі, грукочуць бульдозеры, пераносяць грузы пад'ёмныя краны, ідуць машыны з бетонам, цэглай, панелямі. Гэткія буд-ўлі — у Мінску і Мазыры, Наваполацку і Лукомлі, Светлагорску і Гродна. Уся наша рэспубліка будоўля. Яшчэ сорак-пяцьдзесят год таму над сцялянскай хлопцы становіліся будаўнікамі і ўзводзілі першыя электрастанцыі, заводы, шахты, руднікі, фабрыкі. Праца была цяжкай і знясілавуючай. Рыдлёўка і тачка — амаль адзіныя будаўнічыя прылады.

У дваццатыя гады штодзённа ў Беларусі ўводзілася ў дзеян-

не 100 квадратных метраў жылля. А за адзін дзень 1967 года — 5,7 тысячы квадратных метраў.

Кніжка М. Іванова «Людзі ранішніх світанкаў», якая выйшла ў «Бібліятэцы «Голасу Радзімы», аб новых важнейшых будоўлях нашай рэспублікі і аб тых, хто іх узводзіць. Гэты будаўнічый любоўна называюць людзьмі ранішніх світанкаў, — бо яны, як світанак, нясуць абнаўленне зямлі. Іх крыжам на ўскраіне Магілёва пабудаваны камбінат сінтэтычнага валакна — буйнейшы ў свеце. І адзіны з англійчан, майстроў мантану, якія ўстанаўлівалі на Лаўсанбурдзе абсталяванне, пісаў у газе-

це «Сандзі таймс»: «Зрабіць тое, што рускія зрабілі ў Магілёве, — гэта сапраўдны подзвіг».

Яшчэ ў 1962 годзе на Лукомльскім возеры панавала цішыня. Рыбакі на світанні выязджалі на ранішні клёў. Старыя вербы глядзеліся ў спакойную роўнядзь возера. У сакавіку 1971 года Лукомльская ДРЭС, пабудаваная на гэтым возеры, выпрацавала каля 3,5 мільярда кілават-гадзін электраэнергіі.

У нарысе «Эстафета Дзяніса Булахава» расказваецца аб тых, хто прыйшоў у разбураны і спалены Мінск у першыя дні пасля яго вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Сярод іх быў Дзяніс Булахаў, цяпер ганаровы грамадзянін нашага горада, Герой Сацыялістычнай Працы.

280 тысяч чалавек штодзённа падымаюцца на рыштванні новабудоўляў рэспублікі. У іх распараджэнні 3 600 экскаватараў, 2 600 бульдозераў, 2 600 пад'ёмных кранаў і многа іншай тэхнікі. Яны будуць тысячы розных аб'ектаў, пачынаючы ад жылых дамоў, клубаў, палацаў культуры, дзіцячых садоў і канчаючы прадпрыемствамі-гігантамі, буйнейшымі ў свеце, буйнейшымі ў СССР, у рэспубліцы.

Invisible Giants

The Soviet people have long been aware of the popular expression «Our country is one huge building site». Our plans envisage further growth in the magnitude and rates of new factory construction.

However, the impressive picture of new projects hides, so to say, from our view another very intensive process which influences the rates and volume of the growth in industrial potential. It is the technical and, I would say, the technological re-equipment of production.

The experience gained by our plant is, I believe, sufficient to illustrate the process. During the last four years the plant's volume of production has gone up 52.2 per cent while the output per ruble of the basic funds, has

risen by 24.3 per cent. It is as if a new plant worth several dozen million rubles had been built next to Gomselmash.

This success, naturally, did not come of its own accord. It was the result of tremendous effort by the plant's workers, engineers and technicians.

The plant's technical re-equipment is proceeding in two mutually complementary directions. The first is the installation of more efficient machinery, and the second is the introduction of advanced technology. This process has been especially intensified after the transition to the new system of planning and economic incentives, which has opened up wide opportunities for im-

plementing a purposeful technological policy.

We have planned, for instance, a radical improvement in the whole technological process of welding, because it consumes much labour and accounts for the greater of the total volume of production. Using our own means from the production development fund as well as credits from the State Bank, we bought 80 semi-automatic welding units, trained the men how to operate them and, in this way, eliminated the «bottleneck». More than 80 per cent of the total volume of welding is now mechanised.

Simple calculations show that progressive technology is the vital factor in technical re-equipment. Take metal-processing. The metal-cutting machines we bought are making parts which so far cannot be made by any other technological process. As to the future trend of metal-processing, it is based on the employment of cheaper and more progressive methods. We are replacing metal cutting by pres-

sure, precision casting and so on. We are already operating mechanised conveyor lines for the cleaning and preparation of parts and combined punches; we are also employing radial punching of rackwheels, and punching with electric heating.

The conveyor lines for rolling the blades of the drumcutter in the silage harvester and for sideboard posts of trailers have helped to mechanise the production of these mass and labour consuming parts, and to raise sharply the efficient utilisation of metal. Economisation is 50,000 rubles a year. The method of radial punching of rackwheels has raised the coefficient of metal utilisation from 0.47 to 0.87, that is, almost twice.

Shavings are disappearing from the workshops. And we are looking forward to the day when the shavings carrierbelts will be dismantled.

We are now gradually eliminating manual work in auxiliary production. The spare parts depot has been reorganised. It is now equipped with piling cranes,

electric loaders, electrocars, specialised packages and shelves. Soon all manual labour will be mechanised. As a result, 116 people will be released and 350,000 rubles a year will be saved. We have already achieved a 69 per cent mechanisation of warehouse and loading-and-unloading operations.

The plant has total of 41 mechanised conveyor lines which have helped considerably to lighten people's work and speed up the assembly of units and machines. Seventy-five per cent of the plant's main and auxiliary processes in general have been mechanised. This has raised labour efficiency by 45.5 per cent during the past four years and resulted in a 90 per cent increase in production.

The many thousand strong collective of the Gomselmash plant is continuing the technical re-equipment of the enterprise by applying the latest scientific and technological achievements.

I. KOTYONOK,
Director of the Gomselmash Plant, Gomel.

Marriage and divorce in the USSR

The main idea of the Soviet legislation on marriage and the family is the consolidation of the family, the basing of family relations on the voluntary marital union of a man and a woman, bringing up children in accordance with public interests, the protection of the rights of mothers and children, and the removal of harmful survivals in family relations.

MATRIMONY

The Fundamentals, of the Legislation on Marriage and the Family fix a uniform marriage age—18 years. Why has this age been chosen? This is the age when a person assumes full rights as a citizen, and can independently exercise his or her rights and duties in personal and property relations. Besides this, from the age of eighteen, Soviet citizens enjoy political rights, the right to elect to all bodies of state power and the right to be elected to local Soviets. In some Republics, on account of physiological peculiarities, the marriageable age for women has been lowered by two years. Special provision is made for this in the legal codes of the Republics concerned.

Another obligatory condition is monogamy, which means that the given marriage must be the sole one for each of the two persons.

The third obligatory condition is that the persons must not be close relations. Hence marriage may not be entered into between relatives in the direct line of ascent or descent (the line of ascent — father, mother, grandfather, grandmother, etc.; the line of descent — son, daughter, grandson, granddaughter, etc.) and also between brothers and sisters, whether of full blood or half blood, and also between adoptive parents and adopted children.

Finally, one other condition. Marriage is not registered if one of the persons has been recognised by the court as incapable in law due to mental disease or imbecility. This does not mean that people suffering from mental diseases are denied marriage in general. The law prohibits entry into marriage in those cases when a person is not conscious of his actions.

The legislation stipulates that the persons who enter into marriage should be informed of each other's state of health.

ENTRY INTO MARRIAGE

The entry into marriage is effected at the state registry offices.

Persons desiring to enter into marriage submit an application to a state registry office, present documents which identify them, certify that they are informed of the state of each other's health, and that they are not bound by any obstacles (under the law) for contracting marriage. Moreover, they must indicate whether they have been married previously, and whether they have children.

The registration takes place one month after submitting the application. In individual cases, provided there are valid reasons, this period may be reduced or extended. What is the reason for this provision? Practice has shown that not all applicants appear later for registration. The period of a month gives the applicants another chance to consider the projected action.

When marriage is contracted a note is made in the passports and a marriage certificate is issued.

RIGHTS OF PARTNERS

All relations in this field are founded on the principle of equality. Husband and wife are entitled to choose even the surname of either of them.

The partners in a marriage are free to choose an occupation and place of residence. Questions relating to the upbringing of children and other questions of family life are jointly resolved by husband and wife. Property acquired by husband and wife during their marriage is their joint property. They enjoy equal rights to property, even if one of them has been engaged in running the household and has had no independent earnings.

Property belonging to either of the partners prior to their marriage, or received during the marriage as a gift, is the property of the partner concerned.

The legislation devotes much attention to the duties of husband and wife with regard to mutual maintenance during the marriage and after its termination.

TERMINATION OF MARRIAGE

The very first Soviet laws on marriage and the family proclaimed the freedom of divorce upon the wish of both or

either of the partners in the marriage.

The dissolution of marriage takes place at the state registry office when the spouses express mutual consent to divorce and have no children under age. In these cases an application is submitted to the state registry office and the documents certifying the dissolution of the marriage are handed out three months later. Besides this, the state registry office dissolves marriages where one of the partners is legally established as lost without trace, or as being incapacitated as a result of mental illness or imbecility, or sentenced for a crime to a term of imprisonment of not less than three years.

When arguments arise in these cases, a marriage is dissolved by court. This does all it can to prevent the breakup of the family. If the court is satisfied that further family life is impossible, it dissolves the marriage. An appeal may be made against the ruling. The law provides that the husband is not entitled to apply for divorce without the consent of his wife during her pregnancy and for one year after the birth of the child.

A marriage is terminated on the death of either of the marriage partners.

When dissolving a marriage the court determines with whom of the divorcees the children under age should remain, by which of the parents, and in what amount, alimony is to be paid, the order and the share of the division of property (if there is an appeal for this).

A spouse taking the name of another spouse when entering into marriage has the right, after the dissolution of the marriage, to retain this name, or on request to keep the premarital name.

While considering divorce, it is necessary to note the existence of the principle of the nonvalidity of a marriage. This principle is involved if the partners in a marriage have violated any of the above-mentioned conditions, and also in cases of registration without the intention of creating a family (fictitious marriage). The nonvalidity of a marriage is established by a court of law.

Such are some of the basic provisions concerning marriage and the family. They are aimed at consolidating the family and ensuring equal rights for the husband and wife, and provide for the opportunity for the dissolution of the marriage.

Beyond the outskirts. Photo by A. KOMAROV.

My visit to the village

I will tell you about my staying in the village. I had a wonderful time there and didn't feel like coming home. The people are very warm and kind hearted, they could not do enough for me. I went for long walks across the fields and forests and made sure I got enough of their fresh air. We went mushroom picking too.

The life in the village is just beautiful, uncomplicated and calm. They are not lacking in food or culture, they have everything they need and live very well, they are big hearted, lovable and gracious.

I can't wait to go back to meet them again next year and take along with me a few of my grandchildren. Such trips are like a breathe of fresh air to me.

Also I have one of your newspapers *Golas Radzimy* and I think the English reading page is just wonderful. Keep on printing that page.

Sincerely
Maria SOKOLOFF.

ТАДЭВУШ Лада-Заблоцкі... Сучаснаму чытачу гэтае імя амаль што нічога не гаворыць. Адзіная яго кніга вершаў — «Паззія» (на польскай мове) выйшла ў Пецярбургу ў 1845 годзе і з таго часу больш не перадавалася. Цяпер яна стала бібліяграфічнай рэдкасцю. Напэўна гэтую кніжку меў на ўвазе вядомы ў свой час рускі бібліяграф Р. Генадзі, калі пісаў у сваім артыкуле «Некалькі слоў пра беларускую народную паззію і беларускіх пазтаў», што Заблоцкі — адзін з галоўных прадстаўнікоў навішай беларускай літаратуры. Не выключана магчыма, што Заблоцкі пісаў вершы і на беларускай мове, але ў друку яны не з'явіліся. Усе намаганні знайсці іх у архівах пакуль не далі станоўчых вынікаў.

Пасля смерці паэта ў рукапісах засталіся такія яго творы, як «Вопыты пазтычныя», «Магчымыя гісторыі славянскай цывілізацыі і літаратуры», «Пазірк на гісторыю грузінскай літаратуры». Пра гэта паведаміла польская «Усеагульная энцыклапедыя» яшчэ ў 1868 годзе. Там жа гаворыцца, што Лада-Заблоцкі вызначаўся мастацкім талентам сярод пазтаў «беларускай школы» і што ў яго вершах «многа страснасці і вобразнасці».

У даследаванні М. Палякова пра Заблоцкага паведамляецца, што нарадзіўся пазт у 1811 годзе ў Віцебску. Па другіх звестках (польскіх даследчыкаў) пазт нарадзіўся ў 1813 годзе. Закончыўшы Віцебскую гімназію, ён паступіў на славеснае аддзяленне Маскоўскага ўніверсітэта. Дапамог яму ў гэтым папярэдзіць Беларускай вучэбнай акругі Р. Карташэўскай. Справа ў тым, што Заблоцкаму як паляку трэба было атрымаць дазвол міністра асветы, каб мець права займацца ва ўніверсітэце. Карташэўскі такі дазвол атрымаў, але з умовай, што Заблоцкі пасля заканчэння ўніверсітэта шэсць год будзе працаваць настаўнікам у Беларусі. Вучыўся ён за кошт Віцебскай гімназіі.

Заняткі ва ўніверсітэце пачаліся восенню 1831 года. Тады ж адбылося знаёмства Заблоцкага з Бялінскім, які стаў сябрам яго студэнцкіх год. Пазнаёміўся Заблоцкі і з іншымі членамі «Літаратурнага таварыства 11 нумара».

Маскоўскі ўніверсітэт быў адным з цэнтраў ідэяна-культурнага жыцця ў краіне. Там займаліся акрамя Бялінскага Герцэн, Агароў, Станкевіч, Лермантаў, Ганчароў. У гуртках вяліся забароненыя размовы пра кніжку Радзішчава «Падарожжа з Пецярбурга ў Маскву», пра паўстанне дзекабрыстаў і іншыя. Усё гэта ўплывала і на Заблоцкага. «Напэўна, пры дапамозе членаў гуртка Бялінскага, — піша М. Палякоў, — Заблоцкі хутка ўстанавіў сувязь з больш шырокімі перадавымі коламі студэнцтва і маскоўскага грамадства».

Той жа М. Палякоў лічыць, што паміж Заблоцкім і Бялінскім існавала агульнасць літаратурных і грамадска-палітычных інтарэсаў і што гэта з'явілася прычынай іх сяброўства.

Заблоцкі ўваходзіў у склад «Тайнага польскага літаратурнага таварыства». Ён з'яўляўся найбольш актыўным яго членам, даваў чытаць сваім сябрам па «Таварыству» забароненую ў Расіі літаратуру — «Усеагульную гісторыю» Іахіма Лелявеля, «Прамовы» Лафаэта і іншыя, а таксама вершы, якія заклікаў звергнуць самадзяржаўе. Гэты верш з'явіўся прычынай таго, што Заблоцкага выключылі ў 1833 годзе з універсітэта і арыштавалі. Многа год пазней А. Герцен успамінаў у сваёй кнізе «Былое і думы», маючы, магчыма, на ўвазе Заблоцкага: аднойчы «знік паляк, студэнт нашага аддзялення. Прысланы на казённы кошт, не па сваёй ахвоце, ён быў змешчан у наш курс; мы пазнаёміліся з ім; ён паводзіў сябе сціпла і маркотна; ніколі мы не чулі ад яго ніводнага рэзкага слова; але ніколі не чулі і ніводнага слабага. Аднойчы раніцай яго не было на лекцыях, на другі дзень

та сама няма. Мы сталі запытваць, казённакоштныя студэнты казалі нам па сакрэту, што за ім прыходзілі ноччу, што яго паклікалі ў праўленне, затым з'явіліся нейкія людзі за яго перамамі і пажыткамі і наказалі, каб пра гэта не гаварылі. Так і закончылася, мы ніколі не чулі пра лёс гэтага няшчаснага маладога чалавека».

У суправаджэнні жандара Заблоцкі быў дастаўлены ў Віцебск, дзе над ім і яго сябрамі Смолічам, Шапалевічам, Міхалоўскім і некаторымі іншымі адбыўся суд. Было ўстаноўлена, што Заблоцкі распаўсюджаў «песню абуральнага зместу», у

ад'езду ў Маскву пасля студэнцкай вакацыі. Развітаючыся з «роднай ракой» і «братэрскімі цалуючы» яе хвалі, паэт гаворыць:

Дзвіна, ціхая, адзінокая
гамонка тваіх хваляў,
Убаюквала цудоўныя сны
майго дзяцінства.
Развітаюся з табой, Дзвіна!
Недалёкі той дзень,
Калі я зноў адплыву
ад твайго берага!

Заблоцкі ўспамінае, як ён і яго віцебскія сябры («Трое нас было з маладым уяўленнем. Ішлі мы па жыцці разам, зда-

О, прыгажосць беларускай зямлі!
У якіх цудоўных фарбах
Зіхаецца твая будучыня...
О, срабрыстая Дзвіна!
На берагах тваіх любіў я ў дзяцінстве
Бегаць па лугах...
О, Лукішкі, паросшыя
цяністым гаем!
Заблоцкі ненавідзеў самадзяржаўна-прыгонны лад. Сябар і аднадумец Бялінскага, ён актыўна змагаўся і супраць нацыянальнага прыгнёту. Паэт верыў, што для Беларусі прыйдуць лепшыя часы.
Калі Заблоцкі гаворыць пра будучыя «цудоўныя фарбы»,

знайсці, па словах Заблоцкага, у выдадзенай яго зборцы твораў у 7 тамах Ф. Дмухоўскага. Кнігі Князьніна выйшлі ў Варшаве ў 1828 годзе.

«Цяпер, калі я праглядаю рукапіс пазмы ў Тыфлісе ў 1844 годзе, — гаворыць далей Заблоцкі — да мяне даходзіць заслугоўваючы ўвагу і павагу імёны пп. Казіміра Буйніцкага, Міхаіла Борха, Аляксандра Грота-Спасоўскага, Уладзіслава Шапалевіча, Яна Баршчэўскага, Ігнація Храпавіцкага і іншых, якія так горача бяруцца ў Беларусі за справу крэвага пісьменства». Паэт узрадаваны тым, што «наша Беларусь, пасля доўгіх год пертаргіі, нарэшце, прачнулася, і ў ёй пачынаецца новы перыяд духоўнага і разумовага жыцця».

У другім раздзеле кнігі пазта мы сустракаем і такія вершы, як «Луізе Врэзе, віцебскай пекарцы», «Вечар», дзе Заблоцкі ўспамінае кляштар у Гарадокскім павеце. Багаборніцкімі матывамі прасякнуты верш «Да Бога», які таксама напісаны ў турме:

А я, які кожную хвіліну
адраджаюся і гіну,
Я хацеў цябе ўбачыць
зямнымі вачамі,
І зразумеўшы ілжывасць
света сафізмаў,
Я ўсклікнуў раз'юшана:
няма цябе, божа!
У вершы «Дзень шаснаццатага мая» Заблоцкі ўспамінае свае студэнцкія гады ў Маскве, сваіх «абраных сяброў», з якімі хадзіў па беразе Масквы-ракі. Напэўна, да Савініча, Касовіча і іншых членаў «Тайнага польскага літаратурнага таварыства», а магчыма і да Бялінскага, адносяцца радкі:
Сябры маладосці! Вы цяпер далёка

Блукаеце па вялізнаму свету.
Няўжо больш мы
не сустранемся ля Масквы-ракі...

Заблоцкага судзілі ў Віцебску вясной 1835 года. Затым справа была адаслана ў сенат, дзе яна праляжала два гады. Нарэшце ў маі 1837 года раз'юшаным дзяржаўнага савета Заблоцкі быў асланы на Каўказ.

Пачаўся трэці перыяд творчасці паэта. Па вершах, змешчаных ў трэцім раздзеле кнігі, можна бачыць, як цяжка даводзілася яму ў салдатах. Заблоцкаму часта прыходзілася прымаць удзел у баявых дзеяннях. «Пасівела мая галава, — гаворыць ён у вершы «Маёй маці», — у бітвах паслабелі мае рукі».

Часамі паэта ахапляе сумны настрой. Яму больш не хочацца жыць. У вершы «Ноч перад бітвай» мы чытаем наступнае: «Ты ж смерці прасіў, дык кідайся ў яе хвалі».

Аднойчы пазт убачыў у гарах Каўказа бярозку. Яна нагадала яму радзіму, Беларусь. Дзе ён ні быў, што ён ні рабіў, думкі яго заўсёды там, дзе цячэ ціхая Віцьба і дзе жыве маці.

Тадэвуш Лада-Заблоцкі быў вельмі адукаваным чалавекам. Ён ведаў многа моваў, і ў кніжцы маюцца вершаваныя пераклады з англійскай, французскай, італьянскай, нямецкай, іспанскай. Перакладаў вершы Шэкспіра, Байрана, Мура, Ламарціна, Гарацыя, Шылера і іншых аўтараў. Цікавіўся Заблоцкі і грузінскай паззіяй і напісваў нават працу па гісторыі грузінскай літаратуры.

Памёр Заблоцкі ад халеры ў жніўні 1847 года. Апошні час ён, зволены з арміі, працаваў упраўляючым Кульпінскімі саванымі промысламі ў Грузіі. Ён перапісваўся са сваякамі ў Віцебску. Некаторыя свае вершы Заблоцкі друкаваў у польскіх выданнях — «Рочнік літэрацыі» і «Атэнеум».

Памяці памёршага прывяціла невялікую заметку газета «Кавказ» (№ 33, 1847). У ёй адзначалася, што Заблоцкі быў надзелены «цудоўным пазтычным талентам».

Ісідар БАС

ПЕСНЯР НА ДДЗВІНСКАГА КРАЮ

Нядаўна ў выдавецтве «Беларусь» выйшла кніга літаратурна-крытычных артыкулаў Ісідара Баса — «Падарожжа ў літаратурнае мінулае». У ёй шмат цікавых старонак, прысвечаных сувязям рускай, украінскай, польскай і беларускай літаратуры, якія дапамагаюць лепш зразумець працэс сучаснай беларускай культуры. Ніжэй змяшчам адзін з артыкулаў гэтай кнігі, прысвечаны паэту Тадэвушу Лада-Заблоцкаму.

З літаратурнага мінулага

якой царскі трон называецца пеклам. На ім «цяпер сядзіць чорт, ледзь не заслугоўваючы шыбеніцы». Песня заклікала да барацьбы супраць самадзяржаўя і тыраніі. «Помста, браты, альбо смерць!» — гаварылася ў ёй.

Заблоцкі і яго беларускі сябар Ягор Смоліч, а таксама Язэп Міхалоўскі за тое, што «абражалі яго імператарскую вялікасць дзёрзкімі выразамі ва ўласнаручных пісьмах і захоўвалі ў сябе абуральныя вершы», былі аддадзены ў салдаты.

Так віцяблянін Тадэвуш Лада-Заблоцкі апынуўся на Каўказе. З ім зрабілі тое ж самае, што з Паляжаевым, Адоўскім, Бястужавым-Марлінскім, Шаўчэнкам і іншымі пісьменнікамі, якія выступілі супраць царызму. Тут, на Каўказе, Заблоцкі і склаў свой пазтычны зборнік, выдадзены Рамуальдам Падбярэцкім. Апошні, між іншым, выдаў у 1845 годзе ў Парыжы кніжку «Украінскія народныя песні» ў перакладзе на французскую мову, зробленым Тадэвушам Заблоцкім.

Зборнік Заблоцкага налічвае 93 вершы і адну паэму — «Ваколіцы Віцебска». Нават белгале азнаямленне з імі сведчыць, што пазт знаходзіўся пад моцным уплывам польскага і рускага рамантызму. Частка вершаў напісана паэтам, калі ён яшчэ быў гімназістам, а потым займаўся ў Маскоўскім ўніверсітэце. Гэта такія, як «Вілія», «Да Дзвіны», «Даўжанскае возера» і іншыя. Ужо адна назва іх паказвае, што змест вершаў цесна звязаны з «мясцовай тэмай». Спраўды, Заблоцкі горача любіў наддзвінне, Віцебшчыну, дзе нарадзіўся і вырас. Сябе ён нязменна называе бардам зямлі беларускай. Словы «наша Беларусь», «любый мой край» паэт паўтарае многа разоў.

Характэрным у гэтых адносінах з'яўляецца верш «Да Дзвіны». Напісаны ён, відаць, у канцы лета 1832 года, напярэдадні

рова, звязаныя гаварыствам) неаднойчы «марылі на беразе» Дзвіны. Калі ж кожнаму давялося пакінуць Віцебск, усе прыйшлі да любзі іх сэрцу ракі, каб «падыхаць халоднымі яе хвалямі».

Пацуюць любасці да родных мясцін прасякнуты і верш «Даўжанскае возера». У заўвазе да яго паэт зазначае, што возера знаходзіцца ў 20 вярстах ад Віцебска і з'яўляецца «адным з самых цудоўных у Беларусі».

**Найбольш прыгожа
Даўжанскае возера,
Калі сонца развітаецца
з навакольнымі ўзгоркамі
І на бераг выходзіць
позняй парой
Самыя прыгожыя дочки
твайёй зямлі.
І песня... гучыць
ва ўрачыстай цішыні.**

Заблоцкі пасля арышту ў Маскве быў дастаўлены ў Віцебск, дзе прасядзеў у турме некалькі год, чакаючы канчатковага вырашэння свайго лёсу. Але і тут ён не спыніў пісаць вершы. Яны склалі другі раздзел кнігі — «Віцебск». Цэнтральнае месца ў гэтым раздзеле займае паэма «Ваколіцы Віцебска». У ёй 567 радкоў. Некаторыя радкі выкрасліла цензура, і замест іх стаяць кропкі.

У заўвазе да паэмы Заблоцкі просіць прабачэння ў чытача за магчымыя памылкі і недакладнасці, якія могуць быць у апісанні ваколіц Віцебска. Нішто, піша ён, не можа параўнацца з прыгажосцю «нашай Поўначы». Цудоўныя рака Цібр у Італіі і Міжземнае мора, але няма лепш за «суровы поўнач», дзе зіма «з паўгода скоўвае зямлю». Хораша на Віцебшчыне і ўлетку! «О, як любіў я ў дзяцінстве, — усклікае паэт, — гасцяваць у тваіх лясах!».

Тут і далей пераклад паднапывы.

то ён, напэўна, мае на ўвазе і сацыяльныя фактары.

Успамінае паэт і раку Віцьбу, на беразе якой сіпенькі дзед спяваў яму песню «пра герэяў даўніх дзён». Спявалі яму песні і «светлагаловыя дзяўчаты беларускай зямлі, якіх ён называе «дочкамі зямлі маёй». Яны вілі паэту ў часы дзяцінства «вянкі з руж і кветак палявых».

Ёсць у паэме мясціны, дзе гаворка ідзе і пра мінулае Беларусі. У сувязі з гэтым Заблоцкі піша пра «невясёлыя часы» далёкіх год. Успамінае ён і Замкавую гару ў Віцебску, дзе яшчэ захаваліся акопы і дзе калісьці беларус у барацьбе з ворагам «паказваў сваю мужнасць».

Паэт не меў ніякіх ілюзій наконт свайго лёсу. Ён ведаў, што царызм яго сурова пакарае і наўрад ці яму яшчэ давядзецца ўбачыць родны горад. І Заблоцкі заканчвае паэму такімі радкамі:

**Апошняя сляза скацілася
з-пад апушлага века,
Ваколіцы Віцебска!
Развітаюся з вамі
назаўсёды.**

Так яно і здарылася: ніколі больш Заблоцкаму ў Беларусі пабыць не давялося, хоць засталася там яго маці, блізкія сваякі. Нават калі ён быў звольнены ад салдацкіх ланцугоў, яму не дазволілі вярнуцца ў родныя мясціны.

Цікавыя заўвагі Лады-Заблоцкага да яго паэмы. Ён піша, што беларуская зямля дала некалькі вядомых у польскай літаратуры пісьменнікаў, такіх, як Міхановіч — «цудоўны перакладчык трагедыі Эўрыпіда «Арэстэя», паэт Ян Аношка, Рыпінскі. Самы вядомы з пісьменнікаў «зямлі беларускай», на думку Заблоцкага, — Францішак Дзянісі Князьмін, пра якога ён паведамае наступнае: нарадзіўся 7 кастрычніка 1750 года «ад Ігнація і Анастасіі Князьніных». Апошнім творам пісьменніка былі «Думы Асіяна». Самыя падрабязныя звесткі аб жыцці Князьніна можна

Вялікай папулярнасцю карыстаецца маладзёжны ансамбль народнага танца «Юрачка» Баранавіцкага дома культуры. Самадзейныя артысты — частыя госці ў заводскіх клубах, у сельскіх дамах культуры. У ліпені гэтага года ансамбль прымаў удзел у фестывалі фальклорнага танца, які праводзіўся ў Чэхаславакіі.

НА ЗДЫМКУ: венгерскі чардаш у выкананні ансамбля «Юрачка».

Фота Э. КАБЯКА.

БЯРОЗАВЫ ГАЙ НАД ДНЯПРОМ

Я добра ведаю Любеч — славыты сваёй старажытнасцю гарадок, які знаходзіцца на мяжы Беларусі і Украіны, на сорак кіламетраў ніжэй ад месца, дзе зліваюцца Сож і Дняпро.

Дамы гарадка, спавітыя дзікім вінаградом, быццам прылеплены да ўзгоркаў. Пад самую Любеч падступае лес, які цягнецца да Чарнігава. У ім сустракаюцца старыя дубы ў тры абхватывы — равеснікі, можа, нават Багдана Хмяльніцкага.

Асаблівае ўражанне пакідае Страліца — густы бярознік на высокай гары за Дняпром. Менавіта сюды з'язджаюцца ў святочныя дні беларускія і украінскія сяляне. Абодва калгасы носяць імя Эрнста Тэльмана. Адзін знаходзіцца ў Брагінскім раёне Беларусі, а другі — у Рэвінскім на Украіне. Здружыліся людзі гэтых калгасаў у гады сумеснай партызанскай барацьбы з фашыстамі. Свае боерпрыпасы хавалі якраз у Страліцы.

А цяпер бярозавы гай стаў месцам агульнага адпачынку, канцэртаў, святаў песні, сяброўскіх сустрэч. У Страліцы выступалі партызанскія генералы Каўпак і Варшыга, двайчы Герой Савецкага Саюза Сцяпан Шутаў, беларускі паэт і партызан Анатоль Астрэйка, турэцкі паэтрэвалюцыянер Назым Хікмет, балгарскі пісьменнік Найдзен Вылчаў, народныя артысты Мікалай Воружаў, Іван Казлоўскі, Павел Малчанаў.

І вось я зноў у гэтай славуце і цудоўнай мясціне. Кіруюся ў Любеч і вёску Мысы, куды запрасілі агітбрыгаду Брагінскага раённага дома культуры. Перапраўляюцца цераз Дняпро. Успамінаецца такі ж паром каля Лоева і свята на раце.

Была цудоўная цёплая раніца. Юнакі і дзяўчаты з украінскага і беларускага берагоў Дняпра радаваліся пагоднаму дню. На вялікім самаходным пароме, які плыве ўверх па Дняпры ў маляўнічы дубняк Вербуж, размясцілася звыш 300 чалавек і яшчэ знайшлося месца для духавога аркестра. На

карме наладзілі канцэрт. Спяваў хор дзядоў з вёскі Дзярэжычы. Славыты хор суправаджаў на той час вясельны поезд. Так і плыве гэты паром, квіццсты, шматгалосы...

У Страліцы сустраўся я з даўнім знаёмым Яўхімам Шайкевічам. Амаль дваццаць пяць гадоў нязменна працуе ён дырэктарам Брагінскага раённага дома культуры. Сціплы, лагодны чалавек і сапраўдны энтузіяст культурна-асветнай справы.

Яшчэ ў 1947 годзе аматары, тэатральна-драматычнага мастацтва Брагіна аб'ядналіся ў гурток, які ўзначаліў Яўхім Шайкевіч. Пачаліся рэпетыцыі і творчыя заняткі — асваенне акцёрскага майстэрства па сістэме Станіслаўскага. Ішоў час. Шмат спектакляў убачылі жыхары Брагіншчыны. Мелі поспех і надоўга засталіся ў рэпертуары п'есы «Рускія людзі» Сіманова, «Макар Дубрава» Карнейчука, «Пянюць жаваранкі» Крапівы, «Выбачайце, калі ласка» і «Лявоніха на арбіце» Макаёнка, «Канстанцін Заслонаў» Маўзона, «Слуга двух паноў» Гальдоні, «Тарціоф» Мальера і інш.

Брагінскі дом культуры, расказваў Шайкевіч, ужо распачаў падрыхтоўку да юбілею народных паэтаў Беларусі Якуба Коласа і Янкі Купалы. Праводзяцца рэпетыцыі хору, які выконвае песні на тэксты паэтаў, падбіраюцца вершы і ўрыўкі з прозы, ствараюцца літаратурна-музычныя мантажы. Народны тэатр прыступае да пастаноўкі камедыі Купалы «Паўлінка» і п'есы Якуба Коласа «Вайна — вайне».

Пакуль мы гутарылі. Страліца завінела галасамі. Людзі сцякаліся з усіх бакоў — на грузавіках, на матацыклах і веласіпехах, пехатою і на чаўнах праз рачны плёс. Грымнуў аркестр, і закружыліся пары ў танцах. Людзі, шчыльнай сцяной абкружыўшыя імправізаваную эстраду, не скупіліся на воплескі. Да позняй ночы гулялі беларускія і украінскія хлебаробы.

Аляксей СЛЕСАРЭНКА.

ДОБРЫ ПРАЦЯГ

У 1964 годзе выйшла каштоўная манаграфія В. Бандарчыка «Гісторыя беларускай этнаграфіі XIX стагоддзя». На вялікім фактычным матэрыяле аўтар паказаў у ёй, як у цяжкіх умовах царскага самаўладства лепшыя сыны беларускай зямлі даследавалі матэрыяльную і духоўную культуру свайго народа. Манаграфія была высока ацэнена ў друку.

І вось з'явілася новае даследаванне В. Бандарчыка «Гісторыя беларускай этнаграфіі. Пачатак XX ст.», якое выпусціла выдавецтва «Навука і тэхніка». Яно з'яўляецца лагічным

працягам і завяршэннем манаграфіі.

Сваёй новай працай В. Бандарчык красамоўна даказвае, што ў пачатку XX стагоддзя, калі беларусы ўсяму свету заявілі, што яны хочуць «людзьмі звацца», этнаграфічная навука іграла велізарную ролю ў абуджэнні нацыянальнай і сацыяльнай свядомасці беларускага народа. Яна была неад'емнай часткай тагачаснай беларускай культуры, літаратуры, навукі. Этнаграфічнае вывучэнне Беларусі мела тады ярка выяўлены палітычны характар. У тагачаснай беларускай этнаграфіі В. Бандарчык пераканаўча прасочвае развіццё дзвюх супрацьлеглых тэндэнцый — прагрэсіўнай, якая змыкалася з рэвалюцыйна-дэмакратычным рухам у краіне, і рэакцыйнай, звязанай з пануючымі класамі і царскім самаўладствам.

Як сведчаць матэрыялы, сабраныя і абагуленыя В. Бандарчыкам, працы буйнейшых беларускіх этнографіў 1900 — 1914 гг. — Я. Раманава, А. Сержпутоўскага, І. Сербавы, Я. Карскага — аказалі дабратворны ўплыў на ўсё культурнае жыццё Беларусі, садзейнічалі развіццю беларускай нацыянальнай інтэлігенцыі і наогул «спрыялі росту самасвядомасці беларускага народа». У кнізе падрабязна аналізуецца спадчына гэтых і іншых народолюбцаў, якія шчыра спачувалі беларускаму сялянству і праўдзіва паказвалі яго паднявольнае жыццё.

Дзякуючы абадзвюм манаграфіям В. Бандарчыка перад чытачом упершыню паўстала завершаная карціна развіцця беларускай этнаграфічнай навукі ў дакастрычніцкую пару.

А. МАЛЬДЗІС.

ВЫРАТАВАННЕ ГРОДЗЕНСКІХ ПАРТРЭТАЎ

У адным з лютаўскіх нумароў нашай газеты за сёлетні год мы паведамлялі аб трох карцінах, знойдзеных у склепе гродзенскага манастыра Брыгітак. Вільгаць, адсутнасць святла значна сапсавалі палотны. Месцамі на іх былі цвіль і гразь, а на адным нават дзіркі. Але спецыялісты, якія агледзелі карціны, выказалі меркаванне пра высокую мастацкія вартасці знаходак. «Астанкі» жывалісы былі адпраўлены ў Ленінград, у рэстаўрацыйную майстэрню. Амаль два гады ішла працаёмкая, карпатлівая работа. Мастак-рэстаўратар Ананій Брындараў выступаў то ў ролі «спакойнага тэрапеўта», то «рашучага хірурга», бо партрэты, калі ўжо і далей гаварыць мовай медыкаў, знаходзіліся ў стане «клінічнай смерці».

А. Брындараў лічыць аднаўленне партрэтаў сваёй самай вялікай і цікавай працай, хаця за 25 год работы ў рэстаўра-

цыйных майстэрнях ён вярнуў да жыцця нямала карцін.

Гродзенскія партрэты за сваё шматвекавое жыццё неаднаразова абнаўляліся і асважаліся. Малакваліфікаваныя рамеснікі такімі «рэстаўрацыямі» наносілі шкоду фарбам, грунту і нават палатну. У некаторых выпадках імі дапісваліся «для выразнасці» новыя кавалкі. А. Брындараў усё гэта ўлічыў. Ён аднавіў усе тры партрэты ў іх першапачатковым выглядзе. І адкрыліся палотны, якія, на думку спецыялістаў, могуць упрыгожыць самую лепшую калекцыю.

Выратаванню гродзенскіх партрэтаў садзейнічала не толькі асабістае майстэрства рэстаўратара, але і навуковая метадыка і прыёмы, распрацаваныя ў Дзяржаўным Эрмітажы і Рускім музеі на працягу многіх дзесяцігоддзяў.

Цяпер гэтыя больш як двухметровыя палотны набылі свой першапачатковы выгляд. Багацце фарбаў надае ім параднасць, манументальнасць. Асабліва гэта адчуваецца ў партрэце мужчыны. На ім багаты ўзорчаты кафтан залацістага колеру, на нагах — высокія саф'янавыя боты, на плячах — мантыя, у руцэ — доўгі кій. Відаць стол, пакрыты абрусам, шапка з султанам. Пры

рэстаўрацыі ўдалося прычытаць і дату стварэння карціны: 1636 год. На другім палатне намалевана на ўвесь рост дзяўчына, на тэцім — пахылая жанчына ў строгім манашым убранны...

Хто гэтыя людзі? І на такое пытанне знайшоўся дакладны адказ. У выніку працяглых даследаванняў было ўстаноўлена, што на партрэтах адлюстраваны вядомыя першай паловы XVII стагоддзя Кшыштаф Весялоўскі, яго жонка Аляксандра Сабеская і іх дачка Грызельда. Характар пісьма, падобнасць матэрыялаў і фарбаў гавораць, што партрэты напісаны адным майстрам.

Партрэты, якія належаць Дзяржаўнаму мастацкаму музею БССР, экспанаваліся на выстаўцы ў Рускім музеі. Думка вядомых вучоных і вядомых мастакоў адзіная: аўтар партрэтаў — майстар своеасабліва і надзвычай таленавіты. Высока была ацэнена і філігранная работа А. Брындарава.

Некаторы час гродзенскія партрэты будуць яшчэ знаходзіцца пад наглядам рэстаўратара. Але недалёка дзень, калі мінчане і госці беларускай сталіцы змогуць убачыць іх у Дзяржаўным мастацкім музеі БССР.

ПЕРАСТУПІЦЬ ПАРОГ

У Мінску, у Доме мастацтваў, экспануецца выстаўка работ маладых мастакоў, графікаў, чаканічыкаў сталіцы, арганізаваная Саюзам мастакоў БССР.

Асабліва выдзяляюцца работы М. Ягравой. Яна выставіла некалькі акварэлей. Сярод іх — партрэты «Хлопчык і кашушкі» і «Дзяўчынка ў жоўтым». Маладая мастачка добра валодае тэхнікай малюнка, тонка адчувае каларыт колеру.

Цікавыя работы прадэманстраваў Э. Агуновіч. Яго ілюстрацыі да паэмы «Тарас на Парнасе» паказваюць, што аўтар здольны выявіць у літаратурным творы самае характэрнае і перадаць гэта ў малюнку.

Цікавае і ажыццеленыя дыскусій наведвальнікаў выстаўкі выклікаюць работы мастакоў, якія працуюць у далей чаканкі. Гэта творы Ю. Любімава «Стары Мінск» і «Урадлівасць», В. Зубарава «Арабінка», «Праца» і «Адпачынак».

Прозвішча В. Дзяменцьева нярэдка сустракаецца ва ўступ-

ных цітрах кінакарцін студыі «Беларусьфільм». На гэтай выстаўцы ён дэманструе шэраг эскізаў да фільмаў «Я, Францыск Скарына», «Неспадзяванае каханне» і «Бацька». Яны выкананы прафесіянальна, з разуменнем таго, што эскіз павінен прыцягваць не толькі задушай, арыгінальнасцю вырашэння, але і ажыццявімасцю ў практычнай рабоце. Гэта вельмі важная ўмова для кінематографічных мастакоў. Тое ж можна сказаць і пра мастака В. Тарасаву, які паспяхова працуе ў Тэатры юнага глядача. Яго эскізы дэкарацыі да спектакляў вызначаюцца тонкасцю форм і яркасцю фарбаў.

Есць на выстаўцы шэраг іншых работ маладых мастакоў, якія прыцягваюць увагу глядачоў свежасцю вырашэння, арыгінальнасцю тэм.

Выстаўка — своеасаблівы ўмоўны парог у творчасці маладзі. Цяпер перад ёю стаіць другая, больш складаная задача — пераступіць гэты парог і пайсці далей.

Ю. СОХАР.

Выдатныя майстры працуюць на Гродзенскай фабрыцы мастацкіх вырабаў. Стварэння іх умелымі рукамі сувеніры — разьба па дрэве, вышыўка, ткацтва, чаканка, пляценне з лазы — знайшлі прыхільнікаў у многіх краінах свету. Толькі сёлета ў Японію адпраўлена на 102 тысячы рублёў розных вырабаў, у Бельгію і ФРГ — на 70 тысяч рублёў. Новымі арыгінальнымі сувенірамі парадуюць пакупнікоў гродзенскія ўмельцы ў будучым годзе.

НА ЗДЫМКАХ: вышывальшчыцы Наталля КРЫВАШЧЭВА (злева) і Ала ДУДКО; гэтыя вырабы гродзенскіх умельцаў бяспрэчна ўпрыгожаць туалет любой жанчыны.

Фота Ул. ЛУПЕЙКІ.

У ДЗІЦЯЧЫМ ЦАРСТВЕ...

Наўрад ці знойдзеца мінчанін, які не ведаў бы гэтага цудоўнага кутка — парка культуры і адпачынку імя М. Горкага. Асабліва людна тут бывае ў выхадныя. Ды і буднім днём у засені дрэў, на зручных нізкіх лаўках, на пляцоўках вы ўбачыце сотні юных грамадзян сталіцы.

Мы прывыклі да гэтага парку. Тут не толькі адпачываюць. Парк — гэта свайго роду палац культуры на адкрытым паветры. З раніцы і да цямна ў ім не спыняецца кіруючая работа.

У нашай краіне такіх паркаў — больш за тысячу. Па сціплай статыстыцы, амаль пяцьдзесят мільёнаў чалавек штодзённа наведваюць іх вясёлыя атракцыёны, планетарыі, акварыумы. Але не толькі гэта прыцягвае ў парк дзятву. Адны захапляюцца работай у тэатральным гуртку, другія авалодваюць майстэрствам танца, трэція ўдасканальваюць свае веды ў студыі малявання.

Дзеці прыйшлі ў парк... Чым іх заняць, як зрабіць, каб яны правялі вольны час цікава, з карысцю?

Парк — жывы куток прыроды. Тут патрэбны нястомныя рукі юных натуралістаў, гаражных аматараў прыроды.

Маленькія веснічкі, акайманыя зелянінай, вядуць у аранжарэю. Яшчэ задоўга да таго, як сыйдзе з паркавыя алей і дарожка снег, тут высяваюць у добра апрацаваныя градкі насенне розных кветак. У штаце аранжарэй ўсяго толькі адзін чалавек — аграном Эміль Міхайловіч. Яго памочнікі — юныя батанікі. Яны пільна назіраюць за кожнай раслінай. Нездарма вырашчаныя ў парку цюльпаны і гваздзікі назменна атрымліваюць прызы на розных выстаўках кветак.

Нямала цікавых спраў чакае дзяцей і ў памяшканні вялікага і багатага акварыума.

Асабліва плённай была работа парку ў юбілейным ленінскім годзе. Дзятва праводзіла паходы па месцах партызанскай славы. Піянеры не раз запрашалі да сябе Герояў Савецкага Саюза, кавалераў ордэна Леніна. А ў сустрэчы з ветэранамі вайны прымалі ўдзел без малаго дзве тысячы дзяцей. Пабывалі ў піянераў і пісьменнікі. Літаратурны вечар «Радок, абарваны куляй» быў прысвечаны пісьменнікам-франтавікам, тым, хто не дажыў да слаўнага дня Перамогі.

Вядома, дзеці вельмі любяць марыць. Адзін з вечароў у парку так і называўся: «Па-

нясьмся на крылах мары...» Ніводнага вольнага месца не было ў той вечар у Зялёным тэатры. Размова ішла аб тым, якой будзе наша Радзіма ў недалёкім будучым. Перад дзецьмі выступалі вучоныя, матэматыкі, архітэктары, машынабудаўнікі, стваральнікі унікальных лічыльных машын, гадзіннікаў, падшыпнікаў...

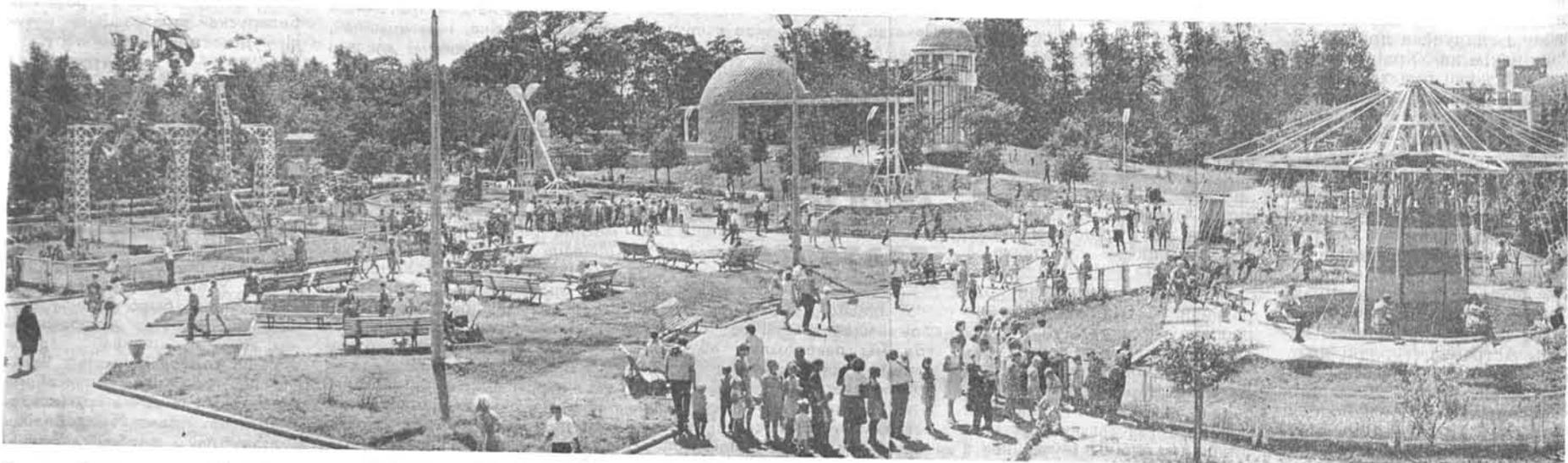
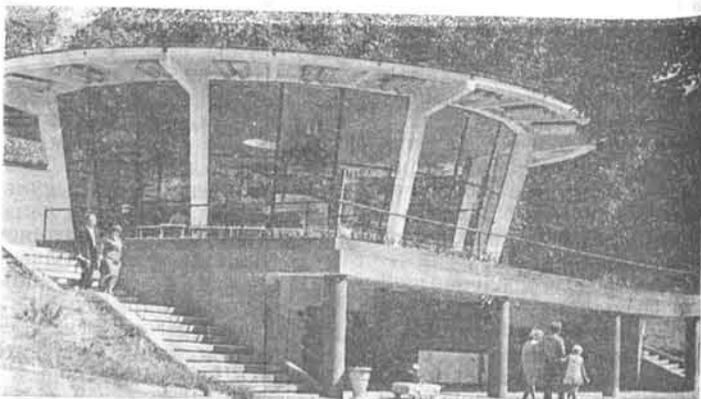
Ёсць яшчэ адна добрая традыцыя ў парку імя Горкага. У маленькіх грамадзян Мінска выходзіць любоў да горада, роднай вуліцы, роднага двара. Неяк зайшла размова пра вуліцу імя Кедышкі, пра вядомага падпольшчыка прафесара Клумава, пра слаўнага военачальніка Захарава. І дзеці вырашылі ўзяць шэфства над вуліцамі, якія носяць гэтыя слаўныя імёны.

...Парк Горкага прыгажэ год ад году. Прыйдзе час — і на Свіслачы з явяцца беласнежныя катэры. У адным з куткоў вырасце новы выдатны комплекс спартыўных збудаванняў.

М. СТАЛЯРОУ.

НА ЗДЫМКАХ: катанне з горкі — любімы занятак малых; кафэ «Алёнка»; так выглядае пляцоўка з атракцыёнамі.

Фота Э. ТРЫГУБОВІЧА.

Нашы слаўныя землякі

МАСТАК І ЗЫРАЛЬНІК

Цікавую старонку ў гісторыю беларускай культуры ўпісаў наш земляк Напалеон Орда. Яшчэ ў сярэдзіне мінулага стагоддзя з уласнай ініцыятывы і на ўласныя сродкі ён стварыў своеасаблівы збор помнікаў Беларусі...

Напалеон Орда паходзіў са збяднелай дваранскай сям'і. Яго бацька быў інжынер, які ў свой час будаваў грэблы праз непразлыя пінскія балоты. Нарадзіўся Н. Орда ў вёсцы Варацэвічы былой Гродзенскай губерні, непадалёк ад Пінска.

У час навучання ў Свіслацкай гімназіі ён актыўна ўдзельнічаў у тайным вучнёўскім таварыстве «Заране», за што быў пакараны царскай адміністрацыяй. Калі ўспыхнула паўстанне 1831 года, Орда заняў месца ў шэрагах паўстанцаў, а пазней, калі паўстанне было падаўлена, быў змушаны эміграваць.

Праз Аўстрыю, Італію і Швейцарыю Орда трапіў у Парыж. Пазнаёміўся з Адамам Міцкевічам і Фрыдэрыкам Шапэнам, у якога вучыўся кампазітарскаму майстэрству. Пяру Орды належыць некалькі цікавых паланезаў і слаўная «Мша». Выключныя здольнасці юнака адзначыў Ферэнц Ліст, які зычыў яму бліскучую музычную будучыню.

Але Орда шчыра захапляўся і выяўленчым мастацтвам — наведваў студыю Пера Жырара, майстра архітэктурнага пейзажу. Пад уплывам Жырара і

сфармаваўся мастацкі талент юнага беларуса.

Свае першыя спробы ў архітэктурным пейзажы мастак распачаў яшчэ ў Іспаніі, у 1842 годзе. Ад гэтага часу захавалася некалькі цікавых малюнкаў і акварэляў, пераважна вядуці — пейзажы, у якіх добра спалучаліся прырода і архітэктурна.

У 1856 годзе Напалеон Орда вяртаецца ў Беларусь. Хоча асталявацца ў родных Варацэвічах, але невялікі маёнтак быў прададзены за тое, што яго гаспадар браў удзел у паўстанні. Мастак жыве некаторы час у Пінску, а потым едзе на Украіну, дзе становіцца хатнім настаўнікам у магната Адама Ржавуцкага. Працы гэтага перыяду, прысвечаныя галоўным чынам Вальні, складаюць частку альбомаў Орды.

А радзіма цягне тым часам усё мацней і мацней. Колькі разоў наведвае Орда родную Гродзеншчыну, бывае ў Варацэвічах, Свіслачы, Гродна і піша, піша свае любімыя акварэлі. Пазнаёміўшыся з вядомым гісторыкам Крашэўскім, вырашае сабраць у адно і сістэматызаваць свае матэрыялы па гісторыі краю. Прафесія настаўніка амаль закінута. Орда цалкам аддаецца любімай справе.

З планшэтам і алоўкам, у вазку, а бывала, і пешкі, аб'ездзіў і абышоў ён амаль усю Беларусь, Польшчу, Літву, зрабіў накіды і акварэльныя малюнкi ледзь не ўсіх гістарычных помнікаў і месцаў, звязаных з жыццём

і дзейнасцю многіх знакамітых людзей свайго часу.

Працавітасць мастака была выключная. Са 140 акварэляў, зробленых на Гродзеншчыне, 40 прысвечана толькі аднаму гораду Гродна. Мінску мастак прысвяціў каля 20 работ. Часта маляваў Магілёў і яго ваколіцы. Пянінуў малюнак замка князя Паскевіча ў Гомелі — на ім добра відаць статуя Панятоўскага, якая ўпрыгожвала пляцоўку перад вежай.

Акварэлі і рысункі Орды затым пераводзіліся ў літаграфіі і выдаваліся асобнымі альбомамі, графічнымі серыямі па 20—30 каляровых літаграфій у кожнай. Даволі вялікім тыражом было выдадзена 7 серый, якія складаліся з 280 малюнкаў. Амаль кожная бібліятэка альбо ўладальнік прыватнай калекцыі лічылі за гонар мець альбом Напалеона Орды.

Мастацкія якасці акварэляў Напалеона Орды выклікаюць супярэчлівыя ацэнкі. Прыхільнікі так званай «шырокай» манеры пісьма не могуць пагадзіцца з яго занадта скрупулёзным адлюстраваннем дэталю, з празмернай, на іх думку, дакладнасцю ў перадачы дрэў, пагоркаў, рэчак, мастоў і г. д. Думаецца, што гэта не хіба ў творчасці мастака. Відаць, ён і не ставіў сабе за мэту ствараць эмацыянальны вобраз прыроды, дамагаючыся перш за ўсё і больш за ўсё дакументальнай дакладнасці пейзажу, і не толькі ў яго «прыродным», а і ў гістарычным аспекце. Вось чаму, між іншым, мастак вельмі часта суправаджаў свае малюнкi тэкстам-тлумачэннем.

Л. ДРОБАУ,
кандыдат мастацтвазнаўства.

ПАПУЛЯРНАСЦЬ «ЛЯНКА»

Больш як шэсць гадоў назад на Ленінскім праспекце адкрыўся спецыялізаваны магазін па продажы лянных тканін. Яго адкрыццё з'явілася падарункам не толькі для мінчан, але і для шматлікіх гасцей нашага горада.

Мінулі гады. Цяпер тавараабарот магазіна вырас у чатыры разы. Калі ў 1965 годзе ён склаўся каля 150 тысяч рублёў, то сёла вырас да 600 тысяч. Магазін «Лянок» ужо заваяваў вялікую папулярнасць. Пospex

прышоў дзякуючы шырокаму асартыменту лянных вырабаў, вялікай разнастайнасці малюнкаў, расфарбоўкі тканін, выдатнай якасці прадукцыі, якая выпускаецца Аршанскім ільнокамбінатам. Ад яго магазін атрымлівае 90 працэнтаў тканін і штучных вырабаў.

З усіх канцоў краіны прыходзяць у «Лянок» пісьмы з просьбай выслыць сукеначныя і парцьерныя тканіны, прыгожыя беларускія сувеніры з ільну.

Г. ЛІФАРДУ.

ГУМАР

— Ці споўнілася якая-небудзь ваша дзіцячая мара?

— Зразумела! Калі я быў маленькі, то не хацеў хадзіць да цырульніка і марыў быць лысым.

— Доктар, калі позна ўначы я пішу вершы, то да раніцы ўжо не магу заснуць.

— А вы паспрабуйце прачытаць тое, што напісалі.

— Англійскі лорд гаворыць лакею:

— Джон, падсунь да мяне раэль!

— Будзеце іграць, сэр?

— Не, на ім ляжыць мая запальнічка.

— Уявіце сабе, мой сябра Рудо выйграў сто тысяч крон па латарэйным білеце. І гэта праз твядзень пасля вяселля.

— Небарака. Яму ніколі не шанцавала.

— Маладая жонка пытае мужа:

— Ну як, дарагі, спадабайся табе абед?

— Соль была выдатная.

шкада толькі, што ты не наліла больш супу.

За вячэрнім чаем Джон сказаў бацьку:

— Учора вечарам я запрасіў дзяўчыну, з якой знаёмы ўжо месяц, у кіно, затым мы пайшлі вячэраць у рэстаран, потым паехалі ў кабарэ, слухалі музыку, танцавалі, потым я адвёз яе дадому. Як ты думаеш, я ўжо магу прапанаваць ёй стаць майй жонкай?

— Ці ж гэта так неабходна? Ты і так для яе многа зрабіў.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. № 1178.